

Protokół z posiedzenia Jury
57. Przeglądu Zespołów Kolędniczych i Obrzędowych Żywieckie Gody 2026
– grup obrzędowych występujących w plenerze,
który odbył się 24 stycznia 2026 r. w Milówce

Jury:

dr Małgorzata Kiereś – etnografka, przewodnicząca Komisji

dr Justyna Cząstka-Kłapyta – etnomuzykolożka, etnolożka i antropolożka kultury, współpracowniczka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Marek Koźlik – choreograf, folklorysta pochodzący z Żabnicy

Agnieszka Chrudzimska – sekretarz Komisji, Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej

I

W Przeglądzie wzięło udział 21 grup obrzędowych – Dziadów Noworocznych i Jukacy, spisanych według kolejności alfabetycznej:

1. Awanturnicy z Nieleddwi
2. Baciary z Cięciny
3. Bałamuty ze Zwardonia
4. Bojcery z Milówki
5. Bratanki zza potoka z Brzuśnika
6. Bucki spod Snozy z Milówki
7. Gronicki z Brzuśnika
8. Harnasie z Łyngu z Milówki
9. Juhasy z Szarego
10. Jukace z Zabłocia
11. Kamieńcoki z Milówki
12. Kopytniki z Kiczory
13. Pawlicznianie z Lalik
14. Pietrasianie z Nieleddwi
15. Proćpok z Kamesznicy
16. Przebierańcy spod Klimowej Grapy z Górnej Żabnicy
17. Przybłądy z Przybędzy
18. Romanka z Żabnicy
19. Rozbójnicy z Suchego
20. Świerki z Prusowa
21. Wyrwicisy z Ciśca

II

Po obejrzeniu wszystkich prezentacji Komisja postanowiła przyznać następujące nagrody i wyróżnienia:

Sześć równorzędnych I miejsc i nagrody pieniężne w wysokości 3 500 zł (trzy tysiące pięćset zł) każda otrzymują:

Awanturnicy z Nieleddwi

Baciary z Cięciny

Pietrasianie z Nieleddwi

Przebierańcy spod Klimowej Grapy z Górnej Żabnicy

Romanka z Żabnicy

Wyrwicisy z Ciśca

Osiem równorzędnych II miejsc i nagrody pieniężne w wysokości 2 800 zł (dwa tysiące osiemset zł) każda otrzymują:

Bojcery z Milówki

Bratanki zza potoka z Brzuśnika

Bucki spod Snozy z Milówki

Harnasie z Łyngu z Milówki

Juhasy z Szarego

Proćpok z Kamesznicy

Rozbójnicy z Suchego

Świerki z Prusowa

Cztery równorzędne III miejsca i nagrody pieniężne w wysokości 2 000 zł (dwa tysiące zł) każda otrzymują:

Bałamuty ze Zwardonia

Gronicki z Brzuśnika

Jukace z Zabłocia

Pawlicznianie z Lalik

Trzy równorzędne wyróżnienia i nagrody pieniężne w wysokości 1 200 zł (tysiąc dwieście zł) każda otrzymują:

Kamieńcoki z Milówki – za dobrą muzykę oraz za prezentację zachowania obrzędowego Niedźwiedzi i Koni

Kopytniki z Kiczory – za kontynuację tradycji lokalnego wariantu Dziadów Noworocznych oraz za choreografię i przebieg tańca Koni

Przybłędy z Przybędzy – za dopracowane stroje oraz za prezentację zachowania obrzędowego Niedźwiedzi i taniec Koni.

Łączna kwota nagród wynosi 55 000 zł (pięćdziesiąt pięć tysięcy złotych).

Nagrody zostały sfinansowane ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury (40 000 zł) oraz Regionalnego Ośrodka Kultury w Bielsku-Białej (15 000 zł).

Do udziału w 54. GÓRALSKIM KARNAWALE – Ogólnopolskim Konkursie Grup Kołędniczych w Bukowinie Tatrzańskiej Komisja wytypowała grupę

Wyrwicisy z Ciśca.

III

Uwagi Komisji:

Jury składa serdeczne podziękowania wszystkim kierownikom grup obrzędowych za przygotowanie uczestników do Przeglądu. Docenia ich ważną funkcję więziotwórczą, łączącą pokolenia. Zauważa ponadto bardzo wysoki i wyjątkowo wyrównany poziom prezentacji podczas konkursu.

Tegoroczny Przegląd po raz kolejny dobitnie obrazuje siłę trwania Dziadów Noworocznych i Jukacy, jak również potwierdza żywotność i niepowtarzalność owego fenomenu kulturowego.

Wszystkie grupy prezentujące obrzęd żegnania i witania Nowego Roku wykazują pełną znajomość tradycyjnego scenariusza jego przebiegu. To fakt, który bardzo cieszy

i udowadnia, że młodemu pokoleniu została przekazana podstawowa wiedza etnograficzna o jego strukturze i zasadach realizacji. Należy również zaznaczyć, że zachowany został skład postaci charakterystyczny dla poszczególnych grup w ich lokalnych odmianach.

Wykonawcy poszczególnych ról obrzędowych, posiadający wrodzony talent improwizacji, mają siłę przemiany siebie samych w określone, przypisane im postaci obrzędowe. W tym kontekście we wszystkich grupach na największe uznanie zasługują Konie, wraz z Cygonem do Koni, którzy realizują podstawową oś obrzędu w rytmie zgodnym z tradycyjnym zachowaniem tych postaci. Istotne są tu takie elementy jak: przysiady, ucieczka Koni, handel Końmi.

Niezwykle cieszy fakt, że wszystkie grupy wykazały dużą dbałość pod względem przygotowania stroju dla każdej postaci biorącej udział w obrzędzie. Należy jednak dążyć – szczególnie w przypadku Koni – do odzwierciedlenia lokalnego zróżnicowania w zakresie copek, zdobienia ram i kap. Ponadto sugeruje się stosowanie kolorystyki nawiązującej do arbitralnego systemu barw w kulturze obrzędowej czasu zimowego. Komisja zaleca także stosowanie słomianych powróseł u poszczególnych postaci obrzędowych. Na uwagę zasługuje również fakt, iż nastąpił zdecydowany progres, jeśli chodzi o obowiązkowe dla danej postaci rekwizyty, akcesoria, a nawet apotropeiony – przedmioty, obiekty lub praktyki magiczne o charakterze ochronnym, służące do odwracania zła, chorób, złych duchów i uroków.

W zakresie istoty obrzędu, w którym postać powinna posiadać maskę lub makijaż, Jury wyraża radość, że ten element jest w pełni realizowany. Dostrzega jednak, iż niektóre maski wykazują duży stopień zindywidualizowania pod względem formy, kolorystyki czy artystycznego wyrazu. Zastosowane barwy masek (żółta, pomarańczowa) lub motywy zdobnicze w postaci pasków i kropek nie nawiązują do tradycji (w której powinny budzić grozę), lecz mają charakter karnawałowy. Z powyższych względów sugeruje się powrót do rodzimych wariantów masek.

Komisja uprasza także o stosowanie naturalnego dymu i popiołu oraz unikanie materiałów pirotechnicznych.

Jury zaleca sięganie do źródeł lokalnego repertuaru muzycznego. Muzyka pełni bowiem kluczową rolę w zrozumieniu przestrzeni obrzędu i jest równie istotna jak inne jego elementy, nie powinna zatem być traktowana jako dodatek o funkcji rozrywkowej.

Ponadto Komisja z optymizmem odnotowuje zastosowanie się przez zdecydowaną większość grup do zasad Regulaminu oraz uwag przekazanych podczas zeszłorocznych konsultacji. Docenia także bardzo liczny udział w tegorocznych konsultacjach, który świadczy niewątpliwie nie tylko o zainteresowaniu oceną prezentacji, ale również o potrzebie dzielenia się z Jurorami własnymi uwagami i refleksjami przez przedstawicieli grup.

Komisja dziękuje organizatorom 57. Przeglądu Zespołów Kolędniczych i Obrzędowych Żywieckie Gody 2026 – grupy występujące w plenerze – Dziady Noworoczne i Jukace, tj. Regionalnemu Ośrodkowi Kultury w Bielsku-Białej – za merytoryczne i profesjonalne przygotowanie wydarzenia oraz Gminnemu Ośrodkowi Kultury w Milówce – za sprawną jego organizację.

Jury:

dr Małgorzata Kiereś
dr Justyna Cząstka-Kłapyta
Marek Koźlik
Agnieszka Chrudzimska